

ТАЛЛАН БҮРЭ

КОМУС
ДОЛГУННАР

1937

~~С (ж)~~
591

ПРИС

982
T16

ТАЛЛАН БҮРЭ

КР

КӨМҮС ДОЛГУННАР

ХОНООННОР

Саха сиринээбү кинигэ издательствота
Якутской * 1957

Мангтайыг тэллий

Ол от охсо турар уол ово.
Олоро түнээт, от охтор,
Кини хотуура кылыс сафы.
Сирэйин сиэбинэн соттор.

Тириттэр да, кини тохтообот,
Далайара да ахсаабат;
Маннык үлэбэ эт-хаан сайдар,
Сиин этэ манна хойдор.

Дара-буурай сарыннанан, быраатыам,
Бысталабыт тиит быччыннаах,
Суллаталаабыт тиит сотолоох
Уобан киһи буолан улаатыан!

Обо хотуура чурулуу ыллышыр,
Күөх сирэмнэ көччүйэр,
Күннэ күөрэйэн күлүмнүүр,
Окко умсан килбэчийэр.

Тохтоон, хотуурун өрө тутар;
Син да улахан киһилий,
Отү ылан хотуурун сотор,
Сотор уонна сыйтылышыр.

Имэрийэр, эмиэ сыйтылышыр;
Уол охсорун умнан кэбиһэн,

Хотуурун килбиэниң одуулуур,
Онно барыттан күлүк түһэр.

Сирэ ингнэри буолан хаалар,
Халлаантан күөх толбон түһэр,
Үрэбэ ол тыккырыы ааһар,
Самоходнай косилка иһэр...

Обо тула көрдө, мичээрдээтэ.
Атабын тэлэччи үктэннэ,
Хаптас гынна, сарын хамсанна,
Тохтоло суох охсон кулаардаата.

Ол уолчаан үөрбүт сирэйигэр
Улдьаа дьүүнэ сүттэ,
Махтабыллаах Ийэ сиригэр
Мангнайгы тэлии сыйта.

Сарсыарда ходунава

Бу үүнүүлээх оттоох киэн хочо
Күлүмнүү оннныуур күөх долгуна.
Көстөр тухары — көбөрөр ача
Күндү сыта тунуйбут салгына.

Ол онно сана косилка көстөр —
Колхоз хочотун бухатыра;
Бэйэтэ хаамар, бэйэтэ охсор,—
Бэйэтин биэс ыстаал хотуура.

Косилканы тула дьон тураллар;
Дьону үөрэлтэр эдэр механик.
Бары биһирииллэр, көрөллөр,
Кэпсэтэллэр күө-дъалааннык.

Отчут-масчыт дьон олус үөрбүт —
Кини бүгүн пробнай тэлийтэ.
Кини улуу заводтан кэлбитэ —
Рабочай кылаас астык кэнийтэ.

Косилкабыт дайар хотой курдук
Биэс кынаттарыгар тайанна,
Сиртэн тэбиннэ көтүөх курдук,
Аттанна мангнайгы айангы!

Онтон кини диэтэх ньирилии
Кэннинэн, иннинэн чугуруйда,
Биэс хотуурунан биирдэ кырылыы
Сарсыарда сардангаа дьулуруйда.

Күөх хочобут хаба ортотунан
Кэтит тэлий нэлэнийдэ.
Охсуллубут сыйтаах отунан
Ходуна атыннык чэлгиийдэ.

Косилка иккис тэлиигэ тахсар,—
Колхоз хочотун бухатыра,
Бэйэтэ хаамар, бэйэтэ охсор,—
Бэйэтин биэс ыллыыр хотуура!

Көмүс долгуннар

(Комбайнерка Попова Ирина)

Биир сарсыарда, мин саалыны сылдьан,
Табахтыы, синньяна олоортум.
Былыштары тыал бынта синньян,
Күн көрбүтэ. Мин тула көөртүм.

Иннибэр сыйтара очуоһа суюх
Саһарбаа кыншар муора.
Манык муора ханна да суюх —
Арай долгуннарга дьүөрэ.

Муора бу курдук тынар этэ
Сарсыарда дъиктитик сырдыы,
Бу курдук көмүс долгурата
Аргый намтыы, аргый үрдүү.

Онно модун хараабыл устар,
Долгуннары түүрэн күөрэйэр;
Эмискэ балаһа тыал астар,
Ханна эрэ ырыа дьиэрэйэр.

Көрүй: иннибин муора күөйбэтэх,
Далай да долгун буолбатах —
Манна — сэлиэнинэйдээх баанына,
Куолас көмүс хамсаанына.

Оо, җини дъиктитик күлүмүрүүр,
Долгун курдук тынар, хамныыр:

Ас кутан, биирдик силигириир,
Биирдик тыалга халынныр.

Били хараабыл дуу диэбитим —
Самоходнай комбайн сылдъар,
Кини көмүс сэлиэнинэйбитин
Бынтар, астырын уонна сынньяр.

Комбайнера — биир саха кынха;
Мин эппитим киниэхэ эбэрдэ,
Онно кәбик гынна имэ кынха,
Астыбыт халлаанынан көрдө.

Сана дэриэбинэвэ

Кыталык түнэн кыйар кырдалар,
Харыйалаах ойуур күлүгэр,
Сарсыарда саһарба күлүмэр
Каккэ хоруобуяа кылбайар.

Сана элеватор томтор үөһэ
Үрдээн, мангайан көһүннэ,
Онно колхоз сарсыарда, киэнэ
Ууруу сиэмэтин таһынна.

Дэриэбинэ унугар бүгэн турар
Балаңан дьиэ; сыбаџа сууллан;
Түөрт муус түннүктэрэ нъялбарыйар,
Сааскы сарданаттан ууллан.

Дъудэбиэн! Одурнуун бына сиэбит
Эмээхсин харахтарын курдук,
Түннүктэрийн чэнгинэн ол дьиэбит
Биһигини одууланаар курдук.

Ол сана оскуола сандаарар,
Онно ођо аймах айдаарар;
Аабар, суюттуур, суруйар —
Аба дойдутун дъолугар.

Кулууп дьиэ. Дэриэбинэ киинэ
Манна әдэр, кырдъајас мустар;
Киэнэ аайы оонньуу, кино,
Манна лекциялары дьон истэр.

Мин кулуупка киэхе кэлэбин,
Дьон үрдүнэн сценаны көрөбүн,
Онно хомусчут кыыс көстөр,
Нарын дорбоон саалаа токтор.

Оччово халлаан түөрт түгэбэр
Халлын этинэ дүрүүййэр,
Түүн куба түнэн, үрэх сүүргүгэр
Устар, ый сырдыгар туналыйа...

Хомуүхи киһи бары сэргиир,
Симик дорбоон абыланга манна баар;
Киниттэн санаан үөрөр, чэпчиир,
Киниэхэ дуунан дуюүййара баар.

Электростанция уот биэрэр,
Мас хайытар, тимир ухаарар,
Мантан киһи сүрэбэ үөрөр —
Коммунизм ууha уханар.

Манна куоталааар ыал ыаллынын,
Үлэ, үөрэх-киһи үрдук чиэхэ,
Үлэбэ тураллар манна сарыаллынын,
Уурайаллар ыкса киэхэ.

Доярkalар ынах ыы бараллар,
Тракторист сири хоруйар,
Обонньюттор от сэбин онороллор,
Сылгыныт сылгытын көрийэр.

Бырабылынныа бырабылынныалыыр,
Биригэдьиир биригэдьиирдиир,
Суоччут манна мэлдьи суоттуур,
Норуот үлэтин учуоттуур.

Дэриэбинэ инниинэн халыныйда
Тутуллан эрэр киэн шоссе;
Эхнил манан сырдыка-барыныйга
Тахабастаах массына сырсыа.

Маңаанын тутуллубут. Талбыт табаар.
Атыыга бары-барыта баар.
Ол баланыыса. Родильнай дьиэбэ
Үөрүү күнүүгэр обо төрүөбэ.

Манна киһи үлэлиир бар дьон иһин.
Уонна бар дьоно — киһи иһин,
Бу үтүө дойду — мин родинам.
Мин төрөөбүт дэриэбинэм!

Бу олох сүрэхпэр кутулунна
Сырдык иэйии сүүрээнинэн,
Ахпыт музам манна тилиннэ
Ахпат санаа күүрээнинэн.

Ыалга

Мин колхозтаах ыалга сылдьабын.
Таһырдаа атакпын тэбэнэн,
Ыттан куттанан, бэркэ сэрэнэн
Ааннарын аргыйй аhabын.

Дыиэлээх киһи миигин көрсөр.
Дорооболоһуу. Соммун уһулан,
Кини көрсүһэр. Сахалын кэпсэл:
Олох-дъаһах, сүөһү-ас туһунан.

Хоһу эргим-ургум көрөбүн,
Испэр хайгыбын, сөбөбүн;
Атаспар эттим: байылыат эбиккит,
Маннык дуу барыгыт олоххут?

Онно киһим этэр (билэр эбит):
Дыон үлэлиир тугу сатырынан:
Ылар төһөнү үлэлиириинэн,
Бары ол курдук олоробут.

Кырдык, ону барыга көрөбүн:
Радио, сибэкки, электро-табаан,
Этажеркаа Пушкин кинигэлэрэ,
Түннүк анныгар ойуулаах дыыбаан.

Малынан баайа суюх да, хоп курдук:
Бу дыиэбэ баар элбэх сырдык,
Элбэх көнүл, таптал, элбэх үөрүү;
Манна дыол дыукаахтаар өрүү.

Көрөбүн муостаа түөртээх уолу,
Тула мас сарбыдаына сытар,
Архитектор айбыт түбүк бөбөнү —
Кини высотной дыиэни тутар!

Мин оботтон ыыйтабын: „Доборуом,
Бу үрдүк дыиэбэ ким олоруой?“
Обо тохтоон, тугу эрэ өйдүүр:
„Эдьийим манна үөрэнэр“, — диир.

Иккис обо Ленини ойууллуу,
Онтуката тахсыбыт сынаа.
Обо үөһө тыынаар, одуулуур:
Кыра буолбут Ленин сүүһэ.

Кини өрүү истэр Кремль инигэр
Бу улуу киһи олорбутун,
Хайдах киһи аймах туһугар
Кини сүнгкэн үтүөнү онорбутун.

Кини сүрэбин тиһах тэбиитэ —
Сангалы тэбэр бу уол сүрэбэр;
Кини мөссүнэ, үрдүк айыта
Тыынаах*эн талба бэйэбэр...

Атаспынын чэй иһэ-иһэ
Энини-барыны ылбаһабыт:
Политика, колхоз энгин туһа,—
Ыкса киэхэ тарбаһабыт.

Кирилии түһэбит кэм да кэпсэтэ.
Ый сырдыгын олбуорга кутар,
Сиккиэр ооннуур сөдири хамсата,
Атас арахсыыга илиибин тутар.

Уруй, олохпут дыолунан туоллун,
Эниил ордук үөрүүнэн көрсүһүөх!
Мин колхоуу суруйох буоллум,
Кини буолла санаа қайыынан көрсүһүөх.

Дабаан

Дабайан сырыйттым үрдүк хайалары.
Маннаабы туюх барыта тонкуруун:
Манна суюх сирдээби харамайын,
Арай устар ол Хотой Хомпоруун.

Сарсыарда манна эрдэ сырдыаба,
Аламай сарыал эйигин куунууо,
Тахсар кустуга биидгин курдуоба,
Ааһар былыта атакхын сууую.

Уонна тулаажар дыкти дуораан
Сүллэр этинг буодан этэр,
Тон былыттарга чабылбан төрөөн
Тохутталанан манна өһөр...

Оччобо өһүллән иһэн өспүт уос
Таайыллыбатах кәриэс тылыны,
Эн кәрэ сүргөр ол дыкти тыас
Хонооно суюх сылдар өрүү.

Халлаан кәрэтэ диэн ураты буолар:
Чабылбан дъэгинник манна смрдыыр.
Киниттэн кутунг эйиэнэ куойар —
Уонна кинини саналыы көрдүүр.

Оччобо эн халлаан улуу сататын
Уолбамчы бэйбэр уһуяабын,

Истэбин этинг дүрбүөн санатын,
Дарбаан тылларын үһүйэбин;

Уонна олоххун охсууууга аныгын,
Үрдүк халлаанг да сырыйттаргын,—
Мэлдьи саныгын айбит төрүттэргин,
Атабастаммыт биистэргин саныгын;

Оо, оччобо өстөөххө сааллан түһэн
Троннары силистэри түөрэбин,
Най хара былыттарга түһэн иһэн
Норуоттарга үрдүк көнгүлгүн биэрэбин!

Дабайан сырыйттым үрдүк хайалары,
Манна туюх барыта тонкуруун:
Манна суюх сирдээби харамайын,
Ол тэлбээрэр уһуктуут хомпоруун.

Дьюнтон манна ыгтан сылдыбыттар
(Ааттара гранитка суруллубуттар)
Абыях уонна үтүө да дьюн
Олортон

В. Ленин
уонна Эн!

Онно билигин да дыкти дуораан
Этинг буолан мэлдьи лүһүгүрүүр,
Харана былыкка чабылбан төрөөн
Кумаланар уонна күлүмүрүүр.

Мин фантазиям

(Петёфини үтүктүү)

Арыт намтаан, фантазиям
Сиринэн сатыы баары...
Оччобо ол фантазиям
Аан дойдуну арбараар,
Кыңыл комиссара буолан
Кыргыс толоонор охтор,
Барыңый түүн өлөн иң
Бар дъонгы уруй этэр...

Арыт кини боростуой саллаат,
Походка ырар, тонгор.
Эмискэ—о, албаннаах аат—
Дъикти подвигы дъайар.
Арыт кини кубулуйар
Мунатыйар обонон,
Эмискэ мичээрэн кэлэр
Ытамныйа да туран...

Арыт дириг да байжалым
Түгэбэр кини түһэр;
Сүрэх кэрэ да кистэлин
Диригин кини көрөр.

Арыт кини көтөр үөһэ—
Үөһэйттэн ордук үөһэ...
Хотойум көтүхе сатаан,

Сылайан кини ңамтыыр;
Фантазиям сырдык халлаан
Урсунар улам аччыыр...

Кини үрүн күнгэ көтүө,
Өскө күн өстөбүнэ,
Өлбөөдүйэ сүттәбинэ,
Үстэ күнү өргийн—
Уонна үөһэ көтөн иңэн,
Сырдыгын берсэн ааһыа,
Үөр сулуңум үмүөрүнен;
Үнкүүлүү, үөрэ хаалыа...

Кэрэ сулустартан кини
Талбаларын талыба,
Уонна ол сүлуска били
Фантазиям тийиэбэ.
Онно сана олоду аайар
Фантазиям миэнэ,
Ол сирим күлүгэ буолар
Төрүөбүт дойдум миэнэ...

Уонна мин киниахэ биәриэм
Арыалдыт сулустары,
Уонна биир аатынан холбуом:
„ССС Союзтара!“*

1942 с.

Партбилет

Кири~~в~~бин. Киэг сырдык кабинет.
Секретарь или тутар.
Мин иннибэр икки партбилет
Остуол үрдүгөр сытар.

Биирдэрэ—биллэrdик киртийбит
Өр да сылларга сылдьан,
Төлөннөөх өнө суһуктуйбут
Иччин кытта кырдъан.

Кинини мин өр одуулуубун
Төннүбэйттик, умнүбаттык,
Тугу эрэ ботугуруубун
Уоспар иһиллибэттик.

Элбэх дойду суолун кэрийэ
Кини бини испиппит,
Элбэх үөрүүнү, элбэх эрэйн
Бииргэ үллэстибиппит.

Ууга, уокка да түбэхэрбит
Баттаммыт норуот иһин...
Онтон ордон, бииргэ иһэрбит
Сырдык күннэрбит иһин.

Об, мин умнуом суюба эйниггин:
Айар үлэм түбүгэр,

Төлөннөөх охсуһуу күнүгөр
Мэлдьи миигин өйүүрүн...

Секретарь туран миэхэ уунар
Кыһыл сана билиэти;
Ол—коммунизмы тутунаар
Үрдүк аналым бэлиэтэ.

Күнтэн дыкти төлөн умайда
Харана мин харахпар,
Эдэр хааным түөспэр оргүйда—
Күрэнсийбэт сүрэхпэр...

Партия тыына манна сылдьар,
Ленин мөссүөнэ сырдыыр.
Кини мэлдьи инники илдъэр
Мэлдьи кыайыга сирдиир.

Биһиги суолбут күнтэн сырдык,
Күех сулустаабар ыраах.
Күлүмнүүр таас Дъааныттан үрдүк,
Түһэр хаардаабар ыраас.

Элбэх дойду суолун кэрийэн
Эмзэ иккиэн барыахпыт,
Сана саҗахтары арыйан
Сарданагаа кэлиэхпит.

Кырдъар сааскар

Эн кырдыябын, кэрэ мин сөгэrim.
Эн кырдыян. Эрэллээх эн доторун,
Бабар, охтуу охсуунуу толоонугар,
Бабар умайыа айар дъайааныгар.

Кэнбэс аастыйбыт сууоххунан
Ааспыт кэрэбин таайыахтара,
Умуллар харана харахынан
Умнуулбууту аабыахтара.

Уонна эйиэхэ дьон кэлиехтэрэ,—
„Эмээхсиэн! Эт эрэ эн кырдык,
Ким этэй доторун? Кими бугурдук
Айыар буолабын?“ — диэхтэрэ.

Хайдах мии эйигин таптаабыппын,
Ханнык айыыга мин үнпүппүн—
Барытын сиһилли кэпсийр буолаар,
Уонна харабын уутун кыанаар.

„Оо кини эйигин эрэ таптырыа дуо?“ —
Аргый ол дьон ыйытыа.
„Кини ким диэнэй? Тугу оноортой?
Хаян ханна, хайдах олоортой?“

Оиуоха, сөгэригиэм, эрдийэн,—
„Большевик этэ“, — диэн этээр,
Уонна көмүлүөгүн сырдыгар
Мин олохпун ыллаан биэрээр.

Кинигэ

Кинигэ—сыньянаар куммэр
Кэпсээннээх кэрэ ыалдьыт;
Үлэлиир, үөрэнэр кэммэр
Өйөллөөх үтүө арыалдьыт.

Кини — ёспөт үрдүк идеям,
Өстөөбү охсор батаым;
Түлэгэдийбэт түүнгү дүүгэм,
Тахсар күнү көрсөр атаым.

Маннайгы араама

Бастаан манна уһулүнна
Маннайгы араама,
Мин хоспор кутулунна
Улуу саас уораана.

Буолакка трактор сатарыттар,
Ыйыга кэлии-барыы,
Ол онно үлэ дъюно мустар
Бурдук ыһа, бараналыы.

Мин дойдум учүгэйин—
Халлаанынан ньирилии
Самолет ааһар арбаяа, илин,
Ааһар хоту, собуруу.

Станциялар, заводтар
Ыйырсан мөңгүрэстилэр,
Өрүскэ борокуоттар
Буруоларын субуруттулар.

Көстөллөр киэн ылааны
Кэрэ дыкти күндүлэрэ,
Халлаангын адаардаах Дааны
Көмүс төбөлөрө.

Күөрөгэй күн анныттан
Көнгүл тойуга тохтор,
Обо дыонум мунньюстан
Ойохайга киәһе тахсар.

Тыкаара

Кыһын үрүйә буолан
Аппа аайы айдаарда,
Алмаз кыаһаана буолан
Аарыма тииккә сандарда.

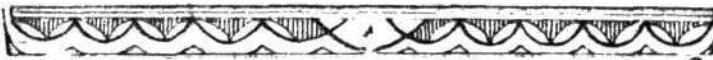
Үөрүү-көтүү дуораанынан
Үрэх мууha сулланна,
Көмүс чопчу кыаһаанынан
Муус устарым унунна.

Үөһөэ күнгүэ кылбангны
Үөр хопто ыһылынна,
Онуоха киэн киллэмниин,
Куорат, тыа уһугунна.

Хоптолор, тугу ханытаһбыт,
Ханык сирдэргэ сыртытыгы?
Хас сонуну илдээ иһөбйт,
Ханык сурабы иһиттигит?

— Бини ханытаһбыт,
Хоптолуу тылынан—
Эйэ кыайарын туһунан
Талба сонуну таһбыт!

Обону быыс иһинән
Сарыал түһэн сыйдаайар.
Дъахтар уутун быынынан
Киниләргә мичәэр.

Сааскы сарыал

Сарсыарда умайан көһүнис
Түннүкпүт сандаарара.
Дыиэбэ бөтүүк уүргүнна,
Ханас сардаанаңа.

Кини ку-ка-ре-ку диир:
Ол бөтүүк тылынан
(Бары бөтүүк тыла биир)
Үлэбэ туруу туһунан.

Көмүс кытыйалыы ойдо
Күн илин горизонгна*.
Кини быыс иһин өнгөйде
Кэтэбүрии оронгно.

Онно көстөр эдэр ийэ
Тэтөрбит имнэрэ.
Онно оботун эмнэрэ
Утыйа сыйтар ийэ.

Тынаабыт әмий обону
Үүтүнэн харахха тыгар;
Түөкүн, бына симнэр дағаны
Чачайар уонна күлэр.

* Горизонт—халлаан саваба (*Ред.*).

Үүк оболорго

Саас сарсыарда сарданатын
Илин түннүкпэр тыкта,
Сырдык уотун бирданатын
Сирэйбэр саба ыста...

Мин өрдэ турбутум, саас!
Оронго үс оюо сытар;
Олору унугуннара аас —
Суорбаннара сиргэ сытар.

Күн кэрийдэ сынгааны,
Оонньуу оронго тийдэ,
Көрдө арай үс... эмсэни.
Сардананан тибиирдэ!

Оболор биир-биир турдулар,
Биирэ уруокка хойтуатаа;
Биирэ күөччэб уостан ытаата;
Тугу дииллэр былыргылар:

„Эрдэ турбут чычаах
Түмсүн-уоһун соттор,
Хойтуабыт чычаах
Харабын уута тохтор“.

Дөбөттор

Арай түмсүнэн олоорторо
Түөрт қыраһыабай кыргыттар,
Аттыларыгар ыаллаахтара —
Аламаңай түөрт уолаттар.

Кыһыны бына найааннаһа,
Килбигийә, нойоон дэһэ,
Аныыта суюх таптаяллара,
Ахтыһан сылдъяллара.

Онно ким кими таптыбын диэн,
Кимнэ дағаны өппэтэбэ:
Санаата суюх тапталын этиэн
Сатаан тылы булбатаа.

Арай биирдэ сааскы буолбута.
Арахсынар кэм кэлбитэ:
Халлаангы туруйга ханырта,
Халаан уута халыһыта.

Онно ким илин, ким арбаалыы
Бары баар буолбуттара.
Сорох үөрэ, сорох санааргыы,
Дөбөттор тарғаммыттара...

Оитон ыла ый-күн алтына
Дыллар, күннөр устубуттар,
Ол дьоннор санаһа, ахтына
Онон-манан сылдышыттар.

Соробу уүнүн суолун уннүугар,
Кэрэ олобун ииннүөр
Күчүмәбэй да күнүйэрэ,
Кыналба да кынайара.

Онно доботторун саныра:
„Кинилэр бары биир ханы,
Миигин суруу, миигин саны
Сырыттахтара“, — дии саныра.

Ахтылбаныттан төлөннүүрээр,
Үлэйт үрдүк уорааннанна,
Уон тарбада ураннырар,
Тыла нарын дуорааннанна.

Ол дьоннор биирдэ көрсүспүттэр
Эмиэ кэрэ сааскы кэмигэр,
Онно бэйэлэрин билсиспүттэр
Үлэ-хамнас үрдүк түбүгэр...

Уонна ким кими таптыбын диэн
Кимигэр өмиэ эппэтэбэ,
Санаата суюх тапталын этиэн
Сатаан да тылы булбатаа...

Онтон ыла олохпут киэргэнэн
Эмиэ дыллар усталлар;
Ол дьон санталы тарбанан,
Санталы ахтына сыйдьяллар.

Илдит

Күөрөгэй үөһөнэн
Күөрэйэн көһүннэ.
Өлүөнэ үөһүнэн
Кемүөлэ уүннна,

Кынныммыт кынныра
Кыйданнаар дааны,
Харабын уулара
Хаалбыттар таммалыы,

Таммахтар тардынан
Таас үрэххэ түстүлэр.
Үрэхтэр түмсүнэн
Үөрэ-көтө истилэр.

Үүнүүлээх хочолор
Үөгүлүү хааллылар,
Алтанаах ачалар
Айхаллы хааллылар:

„Эргиллэн былыштан
Самыр буолан түнээринг.
Байвалга бийнгиттэн
Илдиттэ этээрин —

Амырын тыалынан
Аны аргыйбатын,
Аргыардаах тыынынан
Аңылыйбатын“.

Турбут долгун уоруттан
Ты түннэстэр, өллө өрдийнхит...
Лорелая ырыатыттан
Оо, ким кэлэн ордууңук?!

Лорелая

(Гейнеттэн)

Билбэтий туюх туһуттан
Мин курус буолуубун?
Былыргы сэһэннэртэн
Бири мэлдьи өйдүүбүн.

Салгын сөрүүн. Харангарар.
Рейн чуумпира дылбаарар.
Хайа арђаха сахаарар —
Киирэр күнүм кылбаарар.

Онно кэрэ Лорелая,
Дыкти кыыс көһүннэ.
Күн мэннииэхэ дъэрэлийэ
Долгунга суһуо ба өхүлүннэ.

Ону көмүс тараабынан
Кини тарыыр, ыллыйр,
Дыкти мелодия ыраабынан
Долгун устун таргыыр.

Ол дорбоонгэ имэнгиирэн
Эрдийнхит эргилиннэ,
Үөхэ көрөр абыланынан —
Сонно куттал умнуулунна.

Манчаары үрүйэтэ

Хайа хочоттон тэлэхийэн
Ханна, үрүйэ, устаян?
Тымпы күөлүн көнүрүйэн
Тыккырыы туһэр буолабыан?

Ааспыт күннэрим абыланын
Аламай өйбөр тириэрдин,
Утуйбут тапталым утабын
Үйалбан куппар уйгууртун...

Ачалаах кытылга ууруурум
Айыла нарын кыыс уоюун,
Мунчаара харабым көрдүүрэ
Манчаары иирээннээх суюлун...

Долгуйя элбэби санырым
Долгурга чуумпуруу үөхэ,
Сылааны, утабы дуоюурум
Сындалы ыйдана киэхэ.

Дъулурой, үрүйэм, суугунаа,
Ахпакка айдаара унүү,
Үйэлэр тухары куугунаа
Үтүө эр Манчаары туһун.

1939 с.

Куба

Халлаан күһүнгүлүү күөбэ.
Былыштари тыал илдьэр,
Көмүхүрээр көлүйэбэ
Кубабыт уста сыйльдар.

Кини үрүнгүү күүгэн курдук,
Тула күн көмүс тохтулбана;
Киниэхэ бүгүн бу сырдык,
Бу күөх халлаан ахтылбана.

Үрүнгүү былышт көтөн иһэн,
Күлүктэрэ ууга туһэн,
Тиһигэ суюх халынныыр,
Халынныыр уонна хамныыр.

Ууларга былышттан хаалла
Көй былышт туналбана,
Кубабыт үөрүттэн таалла,
Куба туонар тонолбоно...

Эмискэ куба тохтуу туһэр,
Көөртө: долгун үрдүгөр
Атын куба устан кэлэр
Уонна сууниар, илбинэр...

Быһыны-таһаа туттан,
Онно куба устар аргый;
Уу долгуга киниллиин сырсан,
Талба күлүгүн аймыр.

Кубабыт кэнэн тылынан
Манган тапталын туһунан
Сүппүт күлүгөр ыллышыр,
Ыллышыр уонна кәтиир...

Ол ырыаба сылдьара
Мәлдүй хоро тойуга,
Күөх тумара сирдэрэ,
Кетүү үрдүк көңүлэл..

Сырдык уу төлөнүгөр
Куба эмис уүннна...
Оо, күлүгүн соноругар
Хаарыан сыранг бышынна...

Turuja

Толоонгы соас туруя ынытырыр.
Мәлдүй дуодангныыр, мәлдүй бабалыыр,
Хотоолу хоруян курдъабалыыр,
Ас буллабына — үөрүн ыңыртырыр.

Туруя муннаах муобу арангалыыр,
Бүдүрүйэ сылдьан бүгүрүйэр,
Дулбаттан ингэн туруйалыыр,
Мәлдүй үлэлиир, мәлдүй бүгүрүйэр!

Тойон ыңырыа

Сааскы арыыга лууктуу сыйдъан
Көспүт фермаңа хоммуппүт.
Күн ўең ойбут. Ол сыйтан
Биир кәрәни көрбүппүт.

Нэлээн түнүктэрдээх дьиэ этэ.
Уга түнүгүнэн киирдэ
Сарсыардааны күн уота
Утуйбуттары уйгуурда.

Куоппаңыбыт эркин дъабатыгар
Утуйбут ыңырыа көстөр,
Күн уота дъөлө тыгар,
Күнтэн кини уңуктар...

Бөбү, куоппаңы бүрүнэн
Бөрүкүтэ суюх эрээри
Кэллэ тобус мунунан
Түнүккэ күнү көрсөөрү...

Күнүм күндү уотугар
Бөһүйбүт мүһэлэрин уунна,
Көбүстэри, истэри,
Кынаттары суунна.

Уонна көмүстээх көбүстээх,
Үрүмэ долгун кынатаах,

Ыңырыа эрийэ көттө,
Миэхэ тугу эрэ эттө.

Онуоха кәриэн тыа **кэнниттэн**
Кәжэбит этэн чоргуйда;
Ньюргүүн көмнөх анныттан
Чопчутун сүрэбин арыйда.

Мин сибэккини кытary,
Сибэкки буолан хаалыам!

Оюлору эмиэ угуйа
Хайа диэки көтүөхпүтүй?
Кэрэ сайнгынтыг уруйа
Ким-туох диэмминий?

Үрүмэччи

Ким сэбирдэх кыстык дынэлээбий?
Солко мотуокка сэрэнэр?
Ким көдүүүнэ суюх үлэлээбий?
Кимтэн обуруоччут сэрэнэр?—

Мин. Уүн кыһын тухары
Тонгобун уонна өлөбүн,
Ол эрээри саһы кытary
Сагалалы тиллэн кэлэбин.

Күөх сирэмнэ түһэрэбин
Көмүс дыбарыасчааммын,
Илин сиигинэн ибирэбин
Кинини кэриэстээммин.

Аһылыгым — сүмэ, нектар,
Мүөт сыйынан аһылыйар:
Арыт алмаз, арыт янтарь
Уоттарынан чабылыйар.

Кимиэнэй саамай нарын аат?
Кимтэн обо эрэ үөрэр?
Ким ырбаахытын унулаат
Кими сойуолуур буолар?—

Аны сатыбын саһары,
Билбэккэ эрэ ааһылан:

Төрөөбүт халлааным

Дынээс синнианаарым оннугар
Күөх тыаба киирэн сүтэбин,
Тэтинг, бэс, харыйа анныгар
Иттэннэри түнэн сыйтабын.

Ол сыйтаммын тыаны быынынан
Ийэ халлааммын одуулуубун,
Онно фантазия күүхүнэн
Энин дыктини ойуулуубун.

Онно үөскэтэр киһи санаата:
Халлаан — сказочная муора,
Лилия буолар хатын салаата,
Медуза*— мутукча лохуора.

Онно көнөнө былыттар
Тиңгэ суюх уларыйан,
Үүнэллэр мрамор куораттар,
Үүнэр үүриг киһи барыйан.

Онно хаар хайалар оргуйаллар,
Харанга аппалар аргыйаллар,
Онно хотой киирэн сүттэ...
Тый... ханна эрэ этнг эттэ!

Хара былтыт халыйда иннибэр,
Айылба барыта иһийдэ,
Халлаан түөрт харана муннугар
Хат-хат дуораан ньиргийдэ.

Былыттара уот мобойдуу курбуу.
Этин барчалаан, ыраах түнэр,
Харана ба сүүрөр күөх ырбыы,
Халлаан сааллар, сир ааттаһар..

Ыраах уоскуйан, этнг лиһигириир,
Силлиэ ааһар, ойуур хамныыр,
Былыкка сандама илигириир
Уонна өһөн, самыры аймыры...

* Медуза — муорааба үөскүүр элбэх атажтаах чалахай кур-
тук дъэп-дъэнкир үен. (Ред.)

Утуйбут дъонгно көмүс түүл
Тугу ыралыр эбитий?
Бу сырдык күһүнгү түүн
Утуйй, биэбækэм, утуй...

(Петёфиттэн)

Күһүн кэллэ, сыл дыкти **кэмэ**.
Күһүн барахсан кэрэтиэн...
Мин күһүнү таптыбын. Тобо?
Ким миигиттэн ыйытыан?

Мин эмиэ быраангыа ыттыам.
Оо, онно мин эмиэ истиэм
Күһүн миэхэ тугу диирин —
Көй элбэх сэдирим сипсиэри...

Обото нуктуу утуйарын
Одууллуу олорор ийэлии,
Күһүнгү күммүт үчүгэйиэн,
Кини бу сырдык ыралын.

Күһүн — утуйуу, өлүү буолбат,
Чуумпу түхэр сир ньууругар,
Мин түөхүм таптала уолбат —
Олох абыланг тынынгар.

Сыгинњахтаныа талба обо
Утуйаары, уута кэлэн;
Кини тангныађа санга
Аны сааскы кэм кэлэн.

Хатын-Ары

(Күһүн)

Кинкинир киэг халлааны
Кыннаттара кырыян,
Кыбыл көмүс толоону
Үрдүнэн кәрийэн,

Ааста өйгни айхаллыы,
Ахтылбанын курулуйя,
Күн анныгар кылбагны
Күһүнгү ўөр туруйя.

Онтон хаалта хаар хәйн,
Тыа, хочо, күөл чункуйар,
Көмүс тыаңа ары хатын
Күлүмүрүү чонкуйар.

Күһүнгү түүн

(Лермонтовтыы)

Им чуумиу. Хонуу, тыа нуурайда,
Хочобо долгуйан туман сыйта,
Нъамалаңан сана уурайда,
Аныр „аах“ диэн сүттэ.

Үөхэ харантарбыт кураангы
Сулустар умайаллар,
Ыбрах, иңийбит быраангы
Үрүйэлэр айманаллар.

Хараңа сирим мөлдүн биири
Кимиэхэ әрэ кәспиир, кәспиир,
Оо, ийэ дойдум түүнгү ньуурун,
Кистэл тылын кимим кәрэхсиир?..

Ханна әрэ түүн утуктуур
Инилибэт ырыата эйәэрэр,
Тохтуу түс, эн да баны нуктуур
Эн да кэмнәрин кэләэрэй?..

1951 с.

Маннайгы хаар

Үкса күһүн хара сир олус хобдох:
От-мас кубарыя өлүктүйэр,
Мэлдьи силбик, туман, мэлдьи ардах;
Барыга санныяар күлүк түхэр.

Онтон эмискэ биир сарсыарда
Дыиэ иһэ дыктитик сырдырып:
Таһырдья дьон харабын үердэ
Күнгэ үрун хаар күлүмүрдүүр.

Оо, маннайгы хаар! Ким миәхә этий:
Хайа киһи киниттэн үербөтэй?
Туругурдун туналбаннаах хаар,
Туругурдун ахтылбаннаах хаар!

Көрүнг: эһэтэ абылыы, илистэ
Күрдъэбинэн хаар суолу тэлэр;
Быыкаа уол, харахтара симистэ,
Тахсан күнү, хаары көрөр...

Обо ойон кэлэн хаары кэстэ.
Тыаһыыр. Кэстэр кэһөн истэ.
Ытынан ылан үөһэ ыһар —
Алмаз самыр тула түхэр.

Хатыыска

Манна хайанан, аларынан,
Ханан харах ыларынан
Хайынардарым сырстылар,
Хаары тыыран субустулар.

Арыыга, кытылга, алааска
Аиннынна томтор аайыттан,
Туруору сырдаах халдъайыттан
Толору оболоох салааска.

Көтөн иһин! Ырыа дынэрэйэр,
Үтүлүк, бергэхе күөрэйэр;
Арай салааскабыт иннэстэр
Уонна адаарыйан түннэстэр —

Сорох обо соруян сууллар,
Сохсолуу доботторун баттыр,
Сорох обо туора сыйыллар,
Сорох турган иһэн атахтыр,

Онтон бэйэтэ эмиэ сууллан
Сирэйинэн хаары солуур;
Арыт салааска уолу миинэн
Арыт манна хатыыскалыыр...

Сырга охтон, сыры тахсыыга
Сыра быынна, таңас-сап хаар,

Ол эрээри манынк охтууга
Этиллибэт кэрэ өбөө баар,

Оттон дьиэбэ ийэтэ мөбөр
Мэнгинэн, акаарынан;
Онуха үөрбүт обо күлэр
Тохтор манан хаарынан.

Хангынъит

Бу үрэххэ хара иилии
Туохпут кэлэн сыйтарый?
Обо-ургуу тобо өрүү
Ол диэки баран сүтэрий?

Мууска хангы кырылыры,
Мууска дьон аахар, устар,
Обо дьон манна көрүлүүр,
Манна киэнэ аайы мустар.

Үтүө каток! Уолчаан кэлэр.
Оо, мянтай хангы кэттэ —
Эргийэ хаамар, көрөр,
Ойон киирэн тэнтэ...

Бэрдин нии! Татат, таралыс —
Тас иэниинэн барда,
Харацар хаара турулус —
Уол хангыга абарда.

Ол да буоллар... ойон турда,
Тула өттүн көрүнис,
Ыарыны, мууну умунна —
Тэбэн киирэн барда!

Оо, ким да құлбәт манна,
Мәнік сүрәх тәлибирнири,
Арай үөрбүт қыламанға
Көрсүө таммах илигириири.

1951 с.

Қыһын

Қыһынғыга туох-ханнык барыта
Тонгор, иңиійэр, сорох өлөр,
Уонна саас әмисә тиллән **кәләр** —
Ол оннук саныры дьон барыта.

Ити сыйна. Ким үләлиир, дъайар,
Ол қызыдааннаах қыһыны умнар,
ОНнуктан тыйыс тымны дъулайар,
ОНнугу тибииләәх суол тумнар.

ОНнуктарга қыһын уларыйар:
Кистииир-кини абын-хомунунун,
ОНнук дьоннорго қыһын арыйар
Кистәлләрдәәх кәрә ньюурун.

Қыһынға дағаны үчүгәй баар:
Сулустуу умайар қыырпаҳ хаар,
Айылба кәрә ойуулааһыннара,
Араас дъикти холооһуннара.

Түүнчүү сибэкки

(Гейнеттэн)

Көрөбүн сибэккини
Көмүс көлүйэ үөхө,
Сарыалтан саһар кини
Сандал ыйым киэхэ.

Үөр суулстарын угуйан
Үөхө ый дабайда;
Сибэкки ыйы ыңыран
Кистэл ньуурун арыйда.

Кини тырыбыны, тылла
Халлааны одуулаата:
Арыал суулстарын илдээ
Ааһан ый арбаалаата.

Тахсая дуу аны ыйа —
Сибэкки таайа сатыр;
Илибирий, аңылыйа
Илин сингинэн ытыр.

Хаар лабиринт¹

Арай кыһын испитэ —
Хотуттан чысхаан,
Буурбалаах тыал туспүтэ,
Буолакка бусхаат;

Хонууттан көппүтэ хаар,
Ойууртан — көмнөх;
Үүнээйигэ куттал баар —
Буолакпыт сыгыньях.

Биирдэ оболор кэллилэр,
Манна утуу-субуу,
Оболор манна тэллилэр
Хаарынан хаар субуу.

Оо, тыал ытаата, мунна,
Киниэхэ амырыын;
Кинини хаайды манна
Бу хаар лабиринт!

Буурба буолагы типтэ,
Буолакка хаар баар,
Үллүк буолан хос сүтта
Үрүмэтийэр хаар.

¹ Лабиринт — олус уустук, ииччэх-баатчах, киһи үүтүн-аанын булан сыйдыбыат мунаах сирийн азтывиллар (Ред.).

Хочом, тыам уүнүн кэмнэ
Халын хаарга нүктүү,
Саас, бийрдэ, күөх сирэмнэ
Көннүүрэн уүнүктүү.

Борук-сорукка

Кынын хара куртүйах
Хаарга ханаан киирэр,
Ханаастаах кутүйах
Хаары аннынан сүүрээр.

Көнгөлөй ампаарга тинн
Тугу эрэ холугуратар,
Чэкллэн олорон тинн
Ахаан омугуратар.

Арбабар итии ичиккэ
Эхэ эмис инийдэ;
Толоонко борук-сорукка
Тонгмут бөрө улуйда.

Xрусталь куораттар

Кыһын сүүрүккә сүктэрән
Көһөнө миус буолан көһүннә,
Көмүс иэнэр күнү тыктаран
Күннә күлүмүрдүү уүннә.

Кыһын иһәр. Бинир түүнүнән
Барымай бары кубулуйда,
Бөлүүн тонгот, тыал тынынан
Хотуттан үрэн аңылыйда.

Онно ыраах күөх мураларга
Хрусталь куораттыры тутта,
Хочобо, тыаба, күөрэлэргэ
Көмүс кыраңаларын ыста.

Сулус хаар

Кыһын баайын кэрэтийн аабан
Ахсааны кини билиэ суоба,
Аптаах да, ама да аабан
Ааттарын ситэн этиэ суоба;

Дыикти буолар кини баайа:
Уүнүн буурбалар, халың хаардар,
Киэнэ-сарсыарда дыбыардар,
Ахсым тымныы — кини баайа;

Халлааны кэтиир тыа төбөтө
Бэргээнэлээх буолар алмаз хаар;
Ол хаар сулуска тэнгнээх бэйэтэ,
Сулус уота киниэхэ баар.

* *

(Байроннуу)

**Ыллаа эрэ миэхэ, услан бард,
Көмүс хомус манна баар.
Манна уран тарбахтарынг
Дыгиңите обустунаар,
Танара дыкти доржоннорун
Дүрүүтэ тохтунаар.**

Оччобо таптал бу олохпор,
Бу өрөгөй күн туруута
Сүрэхпэр сөнгмүт буоллабына —
Кини ўнуктан уйгууро.
Оччобо хараага харахпар
Таммах саба харах уута
Хараастан тонгмут буоллабына —
Кини ууллан, илигирия.

Ураанхай тылыштан мин салтым,
Уран эн ырыабын сөхтүм.
Мин бабардым талбааран ылыхпын,
Бабардым эппэти этиэхпин...

Мин сүрүм эрэйи испитэ,
Өлүк буолан өр сыппыта;
Ол бэйэтэ дъэ кэмэ кэллэ —
Кини доржонунан туолла,
Туолла кымыстаах бу ымыйалыы,
Туолбат кини көрэ аналыны...

Хары́а

Манган хаары бүрүнэн
Аргый нухарыйа,
Халын тысаны үрдүнэн
Хараарар харыйа.

Көмүс хаар төбөтүгөр
Күнүм мэлдьи оониуур.
Күөх куйгаар лабаатыгар
Көлүөс¹ мустан ыллымыр.

Биирдэ тымныы күнүгэр
Дьон киниэхэ кэлэр,
Эдэр көнө сиңигэр
Тэрээк сүгэ түнэр;

Харыйа сууллан түстэ
Лабаатын кумалыы,
Манган хаарга сыйта
Хараага кубалыы...

¹ Көлүөс — ырыаңыт чыччаах (Ред.).

* * *

(Гейнеттән)

Түүн. Кырылышыр, ыллышыр балкышыр.
Муорда үөһө туман сыйта!
Йй быкта. Кими эрэ хайгы
Долгун долгуннуун кэпсэттэ:

„Ити кимий дыкти киһи?
Кэнэнэ дуу, бинтэр таптышыр?
Арыт үөрөр, арыт куру-хири,
Эмиэ да ыллышыр, ытышыр...“

Йй көрдө, тугу өрэ этээри:
„Эни билбэkkит: итинник кини,
Ити тапталыттан akaары,
Оннук буолар поэт киһи“...

Tөрөөбүт дойдуом

Умуллар охох. Түлүк түүн
Уостар уота, кыламны...
Онно олорорум нуктуу,
Сылайыттан сымамны.

Миигин эн ыңыртын ол түүн
Төлөннөөх охсууууга,
Хаанымсах хара фашистын
Хахайдыы хапсыныга.

Угуйуута дағаны суюх
Үнүктуом уонна туруом...
Аргыйд тийян саната суюх
Атакхар сүгүрүүм;

Уонна, оо дойдуом, билэбин
Эн соруктаргын. Толоруом.
Атааннаах дохсун төбөбүн
Аргыйд иннингэр ууруом...

Ааспыт ырыаларбын саныам:
Ахтан эйиигин бабарыам,
Оччобо мин тиллэн туруом,
Туран, саналыы ыллышам...

Үс сырдык уоланинар

Үс сырдык уоланинар
Илнітәп иһәлләрә,
Куорат аайы киирәннәр
Сураһан ааһаллара...

Кырдъаңас да, эдәр да
Барыта сүбәлинирэ.
Үс киһи эмиә әрдә
Суолга иәбәннинир...

Түүн ыйданаңа биирдә
Үс суол арахсыһари.
Үргәл анныгар бииргә
Үс күлүк көрсүһарә.

Онно арахсыһары
Турага үс ини-бии,
Кыргыһа киирсиһәри
Кырыктаах үс ини-бии...

Күн-дъыл ааста. Иннибәр
Тәргән үс суол түмсүстә,
Дъоллоох сулус анныгар
Үс ини-бии көрсүстә:

Биир этәр: сүрәхтәри
Тапталынан долгуттум:

Иккис әтәр: өйдөрү
Дылуурунан уйгууртум.

Үңүс: үөһә табыстым,
Муора түгәбәр түстүм,
Бары сири арбәрдым.
Барытын уонна кыйайдым...

Уонна үс сырдык уолан
Арбааттан иһәлләрә,
Бары сири арбәран
Махталы ылаллара.

Venera

(Сержант кэпсээнэ)

Да, биңиги өр иһәрбит.
Биңи естөөххө түһәрбит,
Сирбит үрдүгәр хахайды,
Халлааннарга хотойдуу...

Мин иһәрим биестәэх кыңы,
Тулаайах нуучча кыңын,
Санныбар саты сүгэммин,
Бу түөспэр көтөбөммүн.

Кинини биңи булбуппут
Иччитэ суюх куораттан:
Кинини эрэ көрбүппут
Киңи диэн харамайтан...

Кини ытыры билбэтэ —
Советской сирим кыңа.
Арый опиньуур, ыллыыр этэ
Ааңа биңгини күүһа.

Арый ах баран, бадаңа,
Кими эрэ... кәл динирэ.
Тулаайахтыбыт хараңа
Тугу эрэ... көрдүүрэ.

Мунчаарбыт обону сорох
Аралдыта сатыра,

Амырыны дағаны сүрәх
Мәлдүй аңына саныра...

Арый ол обо күләрэ —
Солуута дағаны суюх,
Сонно дыон эмиә үөрәрэ,
Үөрәрэ кыналбата суюх...

Биирдә тохтобул онгорбуппут.
Илин диехи сырдырыа.
Уоту тула олорбуппут,—
Кысы миигин көрүй динирэ.

Биир сырдык сулуңу кини
Илин имтән булбута:
„Эн көрөүн дуо итини?“—
Уонна сулуңу ыйбыта.

Онно туран кыыска эттим
Барыта көрүдүүһү,
Онуоха сороңун эттим,
Сороңо онно да суюбу —

„Тоойуом, ол ыраас сулуска
Мин ыттан сылдыбытым.
Киниттән түһәр түбүккә
Бу эрдэ кырдыбытым...

Онно үтүөкән дойду баар.
(Кэпсиэби тыл да саатар).
Онно дыкти, бәл түһәр хаар;
Хаар диятэбинг дуу — саахар!

Өрүстарә буоллаңына,
Көр, сүөгэйинэн сүүрдәр.
Дыон арыы суюх буоллаңына —
Бәләм сүөгэйи иирдәр.

Оттон буулка маска үүнэр,
Сыалаах минн оттон тахсар,
Киңи күн уотунан суунар,
Дъэдьэн үөһөттән тохтор.

Оо, ити барыта кырдык,
Барыта дойбох курдук:
Онно сэрии дағаны суох.
Үөхсүү, этини да суох...

Арай, ол кэрэ сулуска
Үлә киһитигэр үлә суох:
Бәл мин курдук тракториска
Сир да хорутуута суох...

Сирбэр сэрии бүтгэбинэ
Сирбии хорутуом, сир солуом,
Хаар, тымны да түстэбинэ
Мин мэлдьитин үзэлиэм.

Көрүй, мин салжан түспүтүм
Күөх халлаангы тэнийбэккэ...
Мэлдьи иллэги тулуйбакка
Мин ол онтон түспүтүм;

Мингин халлаан сулустаңы
Сарыал төхө да куустар,
Түхэрим хас түүнүм аайы
Сир диэн кэрэ сулуспар...

Онуоха кыыс мичаэрбитэ,
Сулус аатын суралы:
„Венера“ диятим. Мунаарбыга
Дыншбергийр күөх хараба...

Кыыс үөлэ тыынна, үөрэ:
„Ити мин аатым... Венера!“
Кинин дыон айхаллаата —
Ол этгэ кыыс сырдык аата.

Оо, саных ол кэрэ ааты,
Бү көмүс бакаалы
Котөбүөх кэрэ аат ишин,
Айхаллыах үтүө чиэхи!

Устулас

(А. Блоктан)

Хаалла дойдум туналыйя,
Мин унунум.
Тохтуо диэмэ уталья —
Сырдык инним.

Аара долгун түгнэриэбэ
Баадар тыыгын,
Ол эрээри өнүө суюда
Үрдүк тыынын.

Бырастыы. Хрусталь түмэнгэ
Сэргэх уюн,
Бардым өлүүлээх түмэнгэ
Өлбөт ишин!

Ахтыах ааттарын
Көмүс тылынан,
Кэлэр саастарым
Кэмэ суюх дьолунан.

1945 с.

Кэллим кэпсээри

Кэллим кэпсээри
Күн табыста диэн,
Көмүс сарыалы
Хаарга тохто диэн.

Кэллим кэпсээри
Кэрэ сурабы,
Кыайабыт диэри —
Кыыллыы аймабы.

Улуу Сталинградка —
Аарыма айхал,
Советской норуокка —
Барабай маxтал!

Туруй, ангынан,
Сүhуоххун хомун,
Үөрүүм долгуунан
Миэхэбэ көhүн.

Сэгэриэм, кэлэн
Сүгүрүс гыныах —
Геройдуу елөн
Сүппүтү саных;

Кыһынны түүн

(Петёфилии)

Ити буурђа сылдъар. Былыр
Кини титан этэ үһү.
Оо, кинини дъылђа күтүр
Биирдэ кыраабыта үһү.

Тоойуом, онтоң ыла кини
Төрөөбүт сириттэн матан,
Лан дойдуга сылдъар үһү—
Арбаар мунгар анатан.

Олох дияни, сынибаланы
Онтоң ыла билбэтэбэ—
Киһиттэн аһынар санғаны
Кини төрүү истибэтэбэ...

Ээ, ол туох буолуой биһиэхэ—
Биһи олоробут дъиәбэ,
Онохко умайар уопиут,
Холумтанса күүтэр күөснүт.

Таһырдья бу түүн, бадаба,
Кимим эрэ, сэгэриэм, баар—
Кини урдэ ным харана,
Анныгар — күүчүгүрүүр хаар...

Түннүгү өнөйдө киһи,
Аргыйы кини тонсуйда.
— Ааха турый, түүннү киһи!...
Анаараа ыалы тонсуйда.

Бајар кини кимим эрэ
Урут эбитэ буолуо...
Бајар кини кэрэ кэмэ
Иннигэр кәтиирэ буолуо...

Былыр... эн абан хаамара
Суолтан суолга иэгэнни,
Санаам үргэли ааһара,
Айыы аартыгар айанныы...

Онно ботуонкабар баара
Бар дьонгю чөмчүүк, бирюза...
Ким да көрсүбэтэбэ аара —
Биир да кэрэхсир дууна.

Эй, кирий, тонмут доборум!
Сэрий түүнан кэпсээрэй...
Бајар убайым сурабын
Абалбыта буолаарай?...

Ааным арай хаахыр гынна,
Боруокка көһүннэ кини,
Атабын хаарын тэбэннэ —
Кыһынны кырыарбыт киһи.

Тахсар күнүн сарыалыны,
Күүппэтэх күндү кыыһыны,
Убайым мичээрэн киирдэ —
Кыайыы үөрүүтүнүүн бииргэ!

1943 с.

Aatmal

Муора иэнэ — аян тыала
Ангардас баарыбы илдъэр,
Муора оргула суюх уола
Муораба тунаара сылдъар.

Ханна, ханна дьулурыйдуон
Ханаангы силлиэм айыта?
Ханан, хайдах төрүөбүтүөн,
Ханнык муораба ол этэ?

Айаным суюлун аараанар,
Аарыма долгун айдаанар,
Ардахтаах этинг дарбаанар
Аһынаар кинини, муораам...

Кинини ахтыбыны кэмэр
Анаангын муора айабын:
Саргын күнэр, санаа күнэр
Санаа буурбанан толоробун.

Бырастыы. Сайыаладаар кэммэр
Саталаах буурбам күнүгэр,
Төлөннөөх охсунуум түбүгэр
Аһынаар кинини, муораам!

Ийнхээбите

	Стр
Маннайгы тэлии	5
Сарсыарда ходунаба	7
Көмүс дслгүннаар	9
Санаа дэриэбинэбэ	11
Ыалга	14
Дабаан	16
Мин фантазиям	18
Партбилет	20
Кырдыбар сааскар	22
Кинигэ	23
Маннайгы араама	24
Тыкаара	25
Сааскы сарыал	26
Уук оболорго	28
Доботтор	29
Илдьит	31
Лорелая	32
Манчаары үрүйэтэ	34
Куба	35
Туруйа	37
Тойон ынгырыа	38
Үрүмэччи	40
Төрөөбүт халлааным	42
* * *	44
Хатынг-Арыы	46
Күүнүнгү түүн	47
Маннайгы хаар	48
Хатынска	49

Ханкыбыт	51
Кыһын	53
Түүнгү сибэкки	54
Хаар лабиринт	55
Борук-сорукка	57
Хрусталь куораттар	58
Сулус хаар	59
* *	60
Харыйа	61
* *	62
Төрөөбүт дойдум	63
Үс сырдык уоланнар	64
Венера	66
Устугас	69
Қәллим кәпсәэри	70
Кыһынгы түүн	72
Ааттал	74

Сивцев Ефрем Степанович
(Таллан Бюрэ)

ЗОЛОТЫЕ ВОЛНЫ

Сборник стихов

На якутском языке

Якутское книжное издательство

Якутск, Ярославского, 30

Редактор Г. М. Васильев

Техн. редактор Е. С. Парников

Корректор С. И. Тимофеев

Сдано в набор 21-II-57 г. Подписано к пе-
чати 29|III-57 г. Бумага 84×108 |мм. Объем
4,75 физ. листов. Уч.-изд. листов,
3,45 Усл. листов 3,85 Тираж 3000 экз.
Заказ № 598 Цена 2 руб. 70 коп МЛ01466

Якутская республиканская типография
Якутск, ул. Ярославского, 32.